

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2010 vp

Hallituksen esitys Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä joulukuuta 2010 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien

määräysten voimaansaattamisesta (HE 276/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lainsäädäntöneuvos Sari Mäkelä, ulkoasiainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Sopimus perustuu Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön ratifiointiin yhteydessä hyväksytylle ja rikostuomioistuimelle sittemmin annetulle ilmoitukselle, jonka mukaan Suomi suostuu ottamaan vastaan vankeusrangaistukseen tuomittuja henkilöitä suorittamaan rangaistuksensa. Sopimuksella

määritellään yksittäiseen täytäntöönpanopyyntöön liittyvät käytännön menettelytavat ja täsmennetään ne puitteet, joissa vankeusrangaistuksen täytäntöönpano tapahtuu.

Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun tuomioistuin on vastaanottanut Suomen ilmoituksen siitä, että sen valtiosäännön mukaiset edellytykset sopimuksen voimaantulolle on täytetty. Ehdotettu laki sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Johdanto

Kansainvälinen rikostuomioistuin (International Criminal Court, ICC, rikostuomioistuin) perustettiin 1998 (SopS 55 ja 56/2002). Rooman perussääntöön on tähän mennessä sitoutunut 114 valtiota. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi ja EU jatkavat Rooman perussääntöön universaalisuuden vahvistamista ja kansallisen täytäntöönpanon toteutumisen edistämistä.

Suomen osalta perussääntö tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2002. Eduskunta hyväksyi Rooman perussääntöön hyväksymisen yhteydessä ponnin siitä, että Suomi suostuu ottamaan vastaan vankeusrangaistukseen tuomittuja henkilöitä suorittamaan rangaistuksensa Suomessa. Sopimus tuomioiden täytäntöönpanosta allekirjoitettiin 1 päivänä kesäkuuta 2010. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että rangaistusten toimeenpaneminen on tärkeä osa tuomioistuimen toiminnan tukemista. Sopimus edistää osaltaan Suomen ulkopoliittikkaan kuuluvaa kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden vähentämistä.

Sopimuksen tuomioiden täytäntöönpanoon liittyvistä menettelytavoista ovat tähän mennessä tehneet Itävalta, Iso-Britannia, Belgia ja Tanska. Norja neuvottelee sopimuksen tekemisestä rikostuomioistuimen kanssa. Ilmoituksen halukkuudestaan tuomioiden täytäntöönpanoon ovat antaneet useat sopimusvaltiot.

Käsiteltävänä olevan esityksen tarkoituksena on hyväksyä rikostuomioistuimen ja Suomen välillä rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta tehty sopimus sekä laki sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Suomi on tehnyt tuomioiden täytäntöönpanosta sopimuksen myös entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) (SopS 27/1997) ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen (SopS 79 ja 80/2009) kanssa. Suomessa on ICTY:n kanssa tehdyn sopimuk-

sen nojalla pantu täytäntöön joitakin sotarikostuomioistuimen määräämiä vankeusrangaistuksia.

Tuomioiden täytäntöönpano

ICC:n toimivaltaan kuuluvat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset. Hyökkäysrikosta koskevan toimivallan käytön edellytyksistä sovittiin kesäkuussa 2010, toimivallan käytön alkamisajankohdasta päätetään kuitenkin erikseen aikaisintaan vuonna 2017. Rikostuomioistuimen käsiteltävänä on viisi tilannetta (Uganda, Kongon demokraattinen tasavalta, Keski-Afrikan tasavalta, Darfur (Sudan) ja Kenia). Tuomioistuimessa on tällä hetkellä vireillä kolme oikeudenkäyntiä neljää syytettyä vastaan. Viides epäilty pidätettiin Ranskassa loka-kuussa 2010. Kahden vapaaehtoisesti tuomioistuimeen saapuneen epäillyn osalta syytteiden vahvistamista koskeva käsittely on kesken.

Rooman perussääntöön mukaan sovellettavia rangaistuksia ovat määräaikainen vankeusrangaistus, jonka pituus on korkeintaan 30 vuotta, tai elinkautinen vankeusrangaistus. Vankeusrangaistuksen lisäksi voidaan määrätä sakko tai rikoksella suoraan tai välillisesti saadun hyödyn, omaisuuden ja varojen menettäminen. Vankeusrangaistus suoritetaan valtiossa, joka on ilmoittanut tuomioistuimelle halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä.

Sopimuksen valmistelussa on hallituksen esityksen mukaan pyritty huomioimaan kokemukset ICTY:n ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen kanssa tuomioiden täytäntöönpanosta tehdyistä sopimuksista. Sopimuksen mukaan tuomioistuimen määräämiä vankeusrangaistuksia voidaan panna täytäntöön Suomessa, mikäli Suomi tapauskohtaisen harkinnan perusteella suostuu rikostuomioistuimen tekemään täytäntöönpanovaltiota koskevaan valintaan. Tuomioistuimen antaman tuomion pituus sitoo Suomea täytäntöönpanovaltiona, vain tuomioistuimella on oikeus päättää rangaistuksen lyhentämisestä. Suomen lainsäädäntö sääntelee vankeusolosuh-

teita, joita tuomioistuin valvoo sekä omin toimin että Punaisen Ristin kansainvälisen komitean tekemien tarkastusten muodossa.

Rooman perussäännön voimaansaattamislain (1284/2000) 7 §:n mukaisesti vankeusrangaistus pantaisiin täytäntöön siten kuin kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (21/1987) säädetään. Tuomitun ei kuitenkaan tarvitse olla Suomen kansalainen, hänellä ei tarvitse olla kotipaikka Suomessa eikä hänen suostumustaan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon Suomessa edellytetä. Täytäntöönpanosta päättäisi Suomessa oikeusministeriö.

Taloudelliset vaikutukset

Suomi vastaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta aiheutuvista tavanomaisista kuluista. Ns. ICTY-vankien osalta näiden kulujen arvioidaan vastanneen hyvin pitkälle sitä, mitä kansallisen vankeusrangaistuksenkin täytäntöönpano suomalaisessa vankilassa laskennallisesti maksaa vuodessa. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon suomalaisessa vankilassa arvioidaan maksavan laskennallisesti noin 55 000 euroa vankia kohden vuodessa. Hallituksen esityksen mukaan Suomessa täytäntöön pantavien vankeusrangaistusten lukumäärä tulisi jäämään pieneksi sen vuoksi, että rikostuomioistuimen määräämät vankeusrangaistukset on tarkoitus panna täytäntöön useammassa valtiossa. Tuomioistuin vastaa muista kuluista, tuomitun siirtämisestä aiheutuvat kulut mukaan lukien.

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiopöytäkirjat ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Käsiteltävänä oleva sopimus sisältää useita määräyksiä, joiden kuulumisesta lainsäädännön alaan on esityksen perusteluissa tehty asianmukaisesti ja yksityiskohtaisesti selkoa. Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä tehty sopimus voidaan hallituksen esityksen perusteluissa ilmenevistä syistä hyväksyä äänen enemmistöllä ja sen voimaansaattamisesta annettavaksi ehdotettu laki voidaan säätää tavallisen lain säätämisyksessä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

UaVM 11/2010 vp — HE 276/2010 vp

Helsingissä 18 päivänä tammikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pertti Salolainen /kok	Johannes Koskinen /sd
vpj.	Markku Laukkanen /kesk	Annika Lapintie /vas
jäs.	Pekka Haavisto /vihr	Elisabeth Nauc�ler /r
	Antti Kalliomäki /sd	Aila Paloniemi /kesk
	Ilkka Kanerva /kok	Pekka Ravi /kok
	Tanja Karpela /kesk	Jutta Urpilainen /sd
	Timo Kaunisto /kesk	Ben Zyskowitz /kok
	Kimmo Kiljunen /sd	vj�s. Krista Kiuru /sd.
	Katri Komi /kesk	

Valiokunnan sihteerin  on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.